

افغانستان آزاد – آزاد افغانستان

AA-AA

چو کشور نباشد تن من مباد بدین بوم و بر زنده یک تن مباد
همه سر به سر تن به کشتن دهیم از آن به که کشور به دشمن دهیم

www.afgazad.com

afgazad@gmail.com

Ideological

مسائل ایدئولوژیک

الحاج داکتر امین الدین «سعیدی - سعید افغانی»

۲۸ فبروری ۲۰۱۴

حیله دور اسقاط در قبرستان افغانستان

۴

رسیدن ثواب مالی و بدن به میت:

در مورد رسیدن ثواب مالی و بدنی برای میت سه نظریه اساسی وجود دارد:

معتزله: می گویند که ثواب اعمال خواه بدنی باشد یا مالی به شمول خواندن دعا برای میت نمی رسد. که از نظر ما این نظریه مردود می باشد.

مذهب امام ابو حنیفه، امام احمد و جمهور علماء همین است که که ثواب اعمال بدنی و مالی هر دو به میت می رسد. نظریه سوم: اینست که ثواب اعمال و صدقات مالی به میت می رسد ولی اعمال بدنی چون ثواب نماز، روزه و تلاوت قرآن عظیم الشان به اموت نمی رسد. این قول امام شافعی و امام مالک می باشد و برخی از پیروان مذهب امام ابو حنیفه نیز بر همین رأی می باشند.

فواید میت از اعمال نیت زنده ها:

متوفی در چند صورت از اعمال نیک زنده ها فایده و بهره می برند:

۱- اولین چیزیکه میت از زنده ها بهره مند می شود عبارت از دعاء است:

- دعای مسلمان در حق میت به شرط این که، شرایط قبولیت دعا فراهم شود. خداوند می فرماید:

«وَالَّذِينَ جَاءُوا مِنْ بَعْدِهِمْ يَقُولُونَ رَبَّنَا اغْفِرْ لَنَا وَلِإِخْوَانِنَا الَّذِينَ سَبَقُونَا بِالْإِيمَانِ وَلَا تَجْعَلْ فِي قُلُوبِنَا غِلًّا لِلَّذِينَ آمَنُوا رَبَّنَا إِنَّكَ رَءُوفٌ رَحِيمٌ» (سوره الحشر: آیه ۱۰)

ترجمه: آنان که بعداً می آیند و می گویند: پروردگارا ما را و برادران دینی ما را که پیش از ما با ایمان رفته اند، مورد مغفرت قرار بده و در دلهای ما هیچ نوع کدورتی نسبت به مؤمنین راه نده، پروردگارا تو رؤوف و مهربانی. همچنان پیامبر صلی الله علیه وسلم فرموده است:

«دَعَاؤُ الْمَرْءِ الْمُسْلِمِ لِأَخِيهِ بِظَهْرِ الْغَيْبِ مُسْتَجَابَةٌ عِنْدَ رَأْسِهِ مَلَكَ مُوَكَّلٌ كُلَّمَا دَعَا لِأَخِيهِ بِخَيْرٍ قَالَ الْمَلَكُ الْمُوَكَّلُ بِهِ آمِينَ وَكَأَنَّكَ بِمِثْلِهِ» مسلم (۸۲/۸-۸۷).

یعنی: دعای مسلمان در حق برادر مسلمان خویش و در غیاب او، یقیناً قبول می شود. فرشته ای نزد او حضور دارد، هرگاه در حق برادر مسلمانش دعای خیر می کند، آن فرشته می گوید: آمین(خداوندا استجابت کن) و در حق خودت نیز این دعا قبول شود.

۲- دومین چیزی که میت از زنده ها فایده وبهره می برد : اشتراک دوستان اقربا و کافه مسلمانان در تشییع مراسم جنازه میت است ، زیرا مفهوم کلی و حقیقی نماز جنازه را دعاء و استغفار برای میت تشکیل می دهد و این بهترین هدیه است که برادر مسلمان در حق میت به عمل می آورد .

۳- سومین چیزی که میت از زنده بهره مند می شود : طوریکه در فوق یاد آور شدیم : قضاء آوردن روزه های نذری توسط ولی میت است : در این مورد توجه خوانندگان را به چند حدیث ذیل جلب می نمایم:

الف:

«عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهَا أَنَّ رَسُولَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ مَنْ مَاتَ وَعَلَيْهِ صِيَامٌ صَامَ عَنْهُ وَلِيهِ» بخاری (۱۵۶/۴)، مسلم. (هر کس در حالی بمیرد که روزه هائی بر ذمه اش باشد، ولی او به جایش روزه بگیرد.)

ب:

«أَنَّ سَعْدَ بْنَ عُبَادَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ اسْتَفْتَى رَسُولَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ إِنَّ أُمَّي مَاتَتْ وَعَلَيْهَا نَذْرٌ فَقَالَ أَقْضِهِ عَنْهَا» ((سعد بن عباده از رسول الله صلی الله علیه وسلم پرسید: مادرم در حالی فوت کرد که نذری بر ذمه اش بود؟ رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمود: تو نذر او را به جای آور.)

این قیم در اعلام الموقعین بعد از بیان حدیث فوق و تصحیح آن می گوید:

برخی محتوای این حدیث را کلی دانسته و روزه فرضی و نذری را شامل قرار داده اند. اما گروهی هیچ کدام را قبول ندارند. و برخی قائل به تفصیل هستند. می گویند: ولی می تواند قضای روزه های نذر را به جا آورد ، نه روزه های فرض را، و این سخن ابن عباس و پیروان او است. و همین رأی، صائب به نظر می رسد. زیرا همانگونه که کسی نمی تواند به جای کسی دیگر نماز بخواند و مسلمان شود، نمی تواند که به جای او روزه بگیرد. البته روزه نذری مانند وامی است که کسی دیگر می تواند آن را به جای آورد. همانطور که می تواند وام او را پرداخت نماید.

بر این اساس است که توبه کسی دیگر به جای دیگری و نماز خواندن دیگری به جای کسی دیگر پذیرفته نیست. پس آنچه که در سؤال سؤال کننده مطرح شده است مبنی بر اهدای ثواب نماز، صحیح نیست و نماز را نمی توان همانند صدقه در نظر گرفت.

۴- چهارمین چیزی که میت از زنده ها فایده وبهرمند می گردد : تأدیه قرض های میت توسط ولی یا غیر ولی است . در تعلیمات دین مقدس اسلام با تمام صراحت تذکر رفته است که بازماندگان شخص فوت شده، برای پرداخت قرض هایش باید از مال میت مبادرت ورزند. حتی اگر تمام ثروتش در این راه صرف شود و اگر ثروتی از خود باقی نگذاشته بود ولی در زمان حیات برای پرداخت قرض هایش خود تلاش نموده بود، دولت مکلف است که قرض هایش را بپردازد و اگر دولت، چنین نکرد و افراد خیری قرض هایش را پرداخت نمودند اشکالی ندارد.

۱- در حدیثی سعد بن اطول می گوید:

برادرم فوت کرد و سیصد درهم از او به جای ماند. زن و فرزندان نیز داشت. من تصمیم گرفتم ترکه اش را برای آن ها توزیع نمایم .

رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمود : برادرت به خاطر قرض هایش در قبر زندانی است. قرض هایش را بپرداز. رفته و قرض هایش را پرداخت نمودم.

سپس نزد رسول الله صلی الله علیه وسلم برگشتم و گفتم: ای پیامبر خدا! تمام قرض های برادرم را پرداخت نمودم، جز دو دینار. زیرا مدعی آن ها زنی بود که شاهد نداشت.

رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمود: «أَعْطَاهَا فَإِنَّهَا مُحِقَّةٌ أَوْ صَادِقَةٌ». (یعنی طلب آن زن را نیز بده، چرا که او راست می گوید).

۲- سمره بن جندب می گوید:

رسول الله صلی الله علیه وسلم بعد از برگزاری نماز جنازه، و در روایتی دیگر، بعد از برگزاری نماز صبح، فرمود: آیا از فلان طایفه، کسی اینجا حضور دارد؟

همه سکوت اختیار نمودند. و شیوه معمول صحابه به این صورت بود که هرگاه رسول الله صلی الله علیه وسلم ابتداء به ساکن، سؤالی مطرح می نمود، همه سکوت می کردند. رسول الله صلی الله علیه وسلم این سؤال را سه بار تکرار کرد ولی کسی جواب نداد.

سرانجام مردی گفت: آن شخص، از فلان طایفه است. روای می گوید: آنگاه مردی که ایزارش بر زمین کشیده می شد، از انتهای مجلس برخاست.

رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمود: چرا بار اول و دوم به سؤال جواب ندادی؟ سپس فرمود: فلان شخص - که از طایفه آنان بود - به خاطر قرض هایش از رفتن به بهشت منع شده است. اگر مایلید، قرض هایش را بپردازید تا راه او به سوی بهشت باز شود و گرنه، او را به عذاب الهی بسپارید. پس اگر خانواده او و یا کسانی را که به فکر او هستند، ملاقات نمودی به آن ها بگو که قرض هایش را بپردازند تا طلبکاری نداشته باشد.

۳- جابر بن عبدالله می گوید:

شخصی فوت کرد او را غسل دادیم، کفن کردیم، عطر زدیم و درمحل مخصوص جناز در نزدیکی مقام جبرئیل گذاشتیم.

تا رسول الله صلی الله علیه وسلم بر او نماز بگذارد، سپس رسول الله صلی الله علیه وسلم را مطلع ساختیم که جنازه آماده است.

رسول الله صلی الله علیه وسلم چند قدم همراه ما آمد، و سپس فرمود: ممکن است او (میت) مدیون باشد. عرض کردیم: بلی، دو دینار قرضدار است.

رسول الله صلی الله علیه وسلم برگشت و فرمود: شما بر او نماز بخوانید. یکی از میان ما به نام ابو قتاده گفت: ای پیامبر خدا من آن دو دینار را پرداخت می کنم.

رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمود: پس آن دو دینار به عهده تو می باشد و از مال تو باید پرداخت شود و از ذمه میت ساقط گردید؟ آنگاه رسول الله بر وی نماز خواند. روز بعد که چشمش به قتاده افتاد، فرمود: در مورد آن دو دینار چه کردی؟ ابو قتاده گفت: پرداخت کردم، رسول الله فرمود: اکنون عذاب از او دور گشته و در آرامش به سر می برد.

۵- پنجمین چیزی که میت از زنده ها فایده و بهر مند می گردد عبارت از انجام دادن اعمال نیک و شایسته اولاد صالح میت، که در مستقبل انجام می دهد، به اندازه انجام دادن اعمال نیک اولاد، پدر و مادر او نیز، به همان اندازه اجر می برد. بدون این که از اجر فرزندان شان چیزی کم و کاسته شود. زیرا فرزند از جمله کسب و اعمال والدین است. طوری که پروردگار با عظمت ما در مورد این اصل اسلامی می فرماید: «وَأَنْ لَيْسَ لِلْإِنْسَانِ إِلَّا مَا سَعَى» (سوره نجم: آیت: ۳۲). (برای انسان نیست، جز آنچه خود تلاش نموده باشد).

وهمچنان رسول الله صلی الله علیه وسلم در این باب می فرماید: «إِنَّ أَطْيَبَ مَا أَكَلَ الرَّجُلُ مِنْ كَسْبِهِ وَإِنَّ وَلَدَهُ مِنْ كَسْبِهِ». ابوداود، نسائی. (بهترین و پاک ترین روزی، آن است که انسان از دسترنج خود بخورد و فرزند انسان از جمله کسب و عمل او به حساب می آید).

احادیث متعددی در اینخصوص و در مورد انتفاع پدر از اعمال نیک فرزند از قبیل صدقه، روزه، آزاد نمودن برده و غیره وارد شده است که مفهوم آیه ها و احادیث فوق را تأیید می نمایند. از جمله:

الف:

عایشه رضی الله عنها روایت می کند که مردی نزد رسول الله صلی الله علیه وسلم آمد و گفت: مادرم به صورت ناگهانی فوت کرد و فرصت وصیت را نیافت، گمان می کنم اگر فرصت می داشت، وصیت به صدقه می کرد. اکنون اگر من از جانب او صدقه کنم، به او و همچنین به من اجر می رسد؟ رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمود: آری، برو و از جانب مادرت صدقه کن. بخاری (۱۹۸/۳-۳۹۹/۵-۴۰۰) مسلم (۸۱/۳-۷۳/۵).

ب:

عبدالله بن عباس رضی الله عنهما روایت می کند که مادر سعد بن عباد فوت کرد در حالی که سعد در مسافرت بود. (وقتی آمد) گفت: ای پیامبر خدا صلی الله علیه وسلم! مادرم فوت کرده و من حضور نداشته ام. اگر از جانب او صدقه کنم به او نفعی خواهد رسید؟ رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمود: بلی. سعد گفت: ای پیامبر خدا صلی الله علیه وسلم تو گواه باش که من باغ پر میوه ام را برای مادرم صدقه کردم. بخاری.

ج:

عبدالله بن عمرو روایت می کند که عاص بن وائل سهمی، وصیت کرد که یکصد برده از طرف او آزاد شود. پسرش، هشام پنجاه برده آزاد کرد، پسر دیگرش، عمرو، می خواست پنجاه برده دیگر را آزاد کند اما گفت: باید در این باره از رسول الله صلی الله علیه وسلم سؤال کنم. نزد رسول الله صلی الله علیه وسلم آمد و گفت: پدرم وصیت کرده که یکصد برده از طرف او آزاد شود. برادرم، هشام پنجاه برده آزاد کرده و پنجاه برده دیگر مانده است. می توانم پنجاه برده باقیمانده را از طرف او آزاد کنم؟ رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمود: اگر پدرت مسلمان بوده است ثواب آزادی برده یا حج یا صدقه شما به او خواهد رسید.

در روایتی دیگر آمده است: اگر او به یگانگی خدا ایمان داشته، روزه و صدقه تو برای او سودمند خواهد بود. ابوداود کتاب وصایا، بیهقی و احمد با سند حسن.

شوکانی در نیل اوطار می گوید:

این احادیث بیانگر آن است که ثواب صدقه دادن فرزند برای پدر و مادر خود، به آنها می رسد. اگر چه وصیت نکرده باشند. زیرا فرزند انسان جزو کسب و حاصل تلاش او است. بنابراین، نیازی به تخصیص آیت: «و ان لیس للانسان الا ما سعی» نیست و اما ثواب صدقه غیر فرزند، آنطور که از لحن آیات قرآن فهمیده می شود به کسی نمی رسد.

شیخ البانی می گوید:

این سخن شوکانی، حق و حقیقت است و آنطور که از آیات قرآن فهمیده می شود، فقط ثواب صدقه فرزند، به پدر و مادرش می رسد. چون او حاصل تلاش آنها است نه ثواب صدقه دیگران. (کتاب الجنایز) (با توجه به این رأی شوکانی و شیخ البانی، برداشت می شود که صدقه برای صحابه و سایر مؤمنین بهره ای ندارد. والله اعلم) اما امام نووی می گوید:

«اجماع بر این است که صدقه دادن به جای میت، مورد قبول واقع شده و پاداش آن به او می رسد.»

عده ای هم دیگران را بر پدر و مادر قیاس نموده و گفته اند: می توان از جانب آنان عباداتی انجام داد.
۶- ششمین چیزی که میت از زنده ها فایده و بهر مند میگردد عبارت از آثار نیک و صدقه جاریه‌ای که انسان از خود بر جای گذاشته باشد بعد از مرگ به او می رسد. چنانکه خداوند می فرماید: «وَتَكْتُبُ مَا قَدَّمُوا وَآثَارَهُمْ» (سوره یس: ایه ۱۲).

در این مورد تعدادی از احادیث پیامبر صلی الله علیه وسلم مبین این امر که: زمانی که انسان می میرد رابطه اش با این جهان الی در سه مورد قطع می گردد، وجود دارد، این سه مورد در احادیث به شرح ذیل معرفی گردیده است.
اول: در حدیثی ابوهریره رضی الله عنه آمده است: «إِذَا مَاتَ الْإِنْسَانُ انْقَطَعَ عَنْهُ عَمَلُهُ إِلَّا مِنْ ثَلَاثَةٍ إِلَّا مِنْ صَدَقَةٍ جَارِيَةٍ أَوْ عِلْمٍ يُنْفَعُ بِهِ أَوْ وَالدِّ صَلَاحٍ يُدْعُو لَهُ». مسلم، بخاری. یعنی: هرگاه انسان بمیرد پرونده عمل اش بسته می شود، به جز از سه جهت:

الف- صدقه جاریه: (صدقه ای که نفع آن مداوم و طولانی باشد و مردم بعد از مردن صاحب صدقه، از آن بهره مند شوند).

مانند: ساختن مکتب، کودکستان، شفاخانه، پل و راه پارک و یا هم حفر چاه و نهر و سایر مراکز عام المنفعه از جمله به خاطر آرامی مسافران و سکونت ایشان مسافر خانه بناء کرده باشد، و غیره (...)

ب- علم از خود بر جای گذاشته باشد (که برای مردم نفع داشته باشد، از جمله: (تألیف، ترجمه، طبع و تکثیر، کتب علمی و دینی، مقالات، ترجمه ها، تعلیم قرآن و احادیث نبوی، بیانات مفید و علمی و تعلیم قرآن عظیم الشان و غیره ...)

ج- فرزند نیک و صالح که برای والدین خود دعای خیر کند.
همچنان در حدیثی قتاده رضی الله عنه آمده است «خَيْرُ مَا يَخْلَفُ الرَّجُلُ مِنْ بَعْدِهِ ثَلَاثٌ وَالدِّ صَلَاحٍ يُدْعُو لَهُ وَصَدَقَةٌ تَجْرِي يَبْلُغُهُ أَجْرُهَا وَعِلْمٌ يَعْمَلُ بِهِ مِنْ بَعْدِهِ». ابن ماجه، طبرانی در «معجم الصغیر».

یعنی: بهترین چیزی که پس از مرگ برای انسان مفید و کارآمد خواهد بود، عبارت است از:

- ۱- فرزند صالحی که برای پدر و مادر دعاء کند.
 - ۲- صدقه ای که نفعش مستدام باشد.
 - ۳- علمی که بعد از مردن صاحب علم، دیگران از آن بهره مند شوند.
- بنابراین با توجه به مطالب فوق در می یابیم که روزه نذری (یا قضاء) صدقه اعمال صالحه فرزندان و صدقه جاریه، حج، کسی که بر وی حج فرض بوده ولی نتوانسته بعد فوت کرده، مواردی هستند که می توان به اموات خود از جمله پدر و مادر خود اهداء نمود.

قربانی هم چون جزو صدقه محسوب می شود لذا آن نیز جایز است که برای اموات مسلمان خود اهداء نمود، ولی باید قربانی الله باشد و سپس ثواب قربانی را می تواند به میت اهداء نمود، ولی اگر قربانی برای خود میت و به نام او انجام گیرد شرك و از گناهان کبیره است و هیچ ثوابی به میت نمی رسد.

هیأت علمای سعودی طی فتوای شرعی در این مورد می فرمایند:

اولاً:

انجام عمل نیک از طرف زنده برای مرده جز در مواردی که شریعت محدوده آن را بیان نموده جایز نیست: مانند دعا و طلب آمرزش، حج، عمره، صدقه، قربانی و قضای روزه واجب از طرف میت.

ثانیاً:

خواندن قرآن به نیت ایصال ثواب به مرده جایز نیست، چون از رسول الله صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ در این زمینه حدیثی وارد نشده است. سابقاً گفتم که انجام هیچ عمل نیکی از طرف زنده برای مرده جز در مواردی که شریعت آن را استثناء نموده جایز نیست و خواندن قرآن برای میت از آن موارد نمی‌باشد. (تفصیل موضوع را می‌توان در فتاوی‌انجمن دایمی بحوث علمی و افتا (۴۷/۹-۴۹). مطالعه فرماید .)

ادامه دارد